

Medical Ethics and Law
Research Center

Faṣḥnāmah-i akhlāq-i pizishkī i.e., Quarterly Journal of Medical Ethics

2025; 19: e4

Shahid Beheshti
University of Medical Sciences

Comparative Study of Academic Moral Resilience and Social Perspective-Taking among High School Students Based on Prosocial Personality

Borzoo Amirpour^{1*}, Fatemeh Babaemanesh¹

1. Faculty of Educational Sciences and Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: In educational systems, fostering moral competence is of fundamental importance. Within this context, personality traits can be considered as self-regulatory mechanisms, while social perspective-taking represents a crucial prerequisite for moral behavior. Accordingly, within the framework of contemporary educational psychology, the present study aimed to compare academic moral resilience and social perspective-taking among high school students based on their level of prosocial personality.

Methods: This descriptive-analytical study was conducted on all secondary school students in Kermanshah during the 2023-24 academic years. Using the Morgan-Krejcie (1970) sampling table, 358 students were selected through multistage cluster sampling. Participants were classified into high and low prosocial personality groups according to the cut-off score obtained from the Prosocial Personality Scale. Data were collected using the Rahpeyma Academic Moral Resilience Questionnaire (2019), the Mohagheghi et al. Social Perspective-Taking Questionnaire (2016) and the Penner Prosocial Personality Scale (2002). Data analysis was performed in SPSS 27 using multivariate analysis of variance (MANOVA) at a significance level of less than 0.05.

Ethical Considerations: Ethical principles such as informed consent, voluntary participation, the right to withdraw, absence of financial burden, avoidance of labeling, confidentiality of personal data and the use of findings solely for research purposes were carefully observed.

Results: The findings indicated significant differences between the high and low prosocial personality groups in both academic moral resilience ($F=15.21$, $p<0.003$) and social perspective-taking ($F=18.73$, $p<0.001$). The test's statistical power was high ($1-\beta>0.997$), confirming the adequacy of the sample size. Moreover, prosocial personality accounted for 38.1% of the variance in academic moral resilience ($\eta^2=0.381$) and 42.5% of the variance in social perspective-taking ($\eta^2=0.425$).

Conclusion: The findings suggest that prosocial personality, by enhancing individuals' ability to understand others' perspectives and improving communication and conflict-resolution skills in moral contexts, can be effectively integrated into the design of school educational programs.

Keywords: Academic Moral Resilience; Social Perspective-Taking; Prosocial Personality; Students

Corresponding Author: Borzoo Amirpour; **Email:** borzooamirpour@pnu.ac.ir

Received: June 10, 2025; **Accepted:** November 04, 2025; **Published Online:** November 22, 2025

Please cite this article as:

Amirpour B, Babaemanesh F. Comparative Study of Academic Moral Resilience and Social Perspective-Taking among High School Students Based on Prosocial Personality. *Faṣḥnāmah-i akhlāq-i pizishkī, i.e., Quarterly Journal of Medical Ethics*. 2025; 19: e4.



مجله اخلاق پزشکی

دوره نوزدهم، ۱۴۰۴



مطالعه مقایسه‌ای تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی و دیدگاه‌گیری اجتماعی در دانش‌آموزان

متوسطه دوم بر اساس شخصیت جامعه‌پسند

برزو امیرپور*^۱، فاطمه بابایی‌منش^۱

۱. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: در نظام‌های تحصیلی، ارتقای شایستگی‌های اخلاقی حائز اهمیت است. در این راستا ویژگی‌های شخصیتی را می‌توان به عنوان مکانیسم‌های خودتنظیمی و توانایی دیدگاه‌گیری اجتماعی را به مثابه یک پیش‌نیاز مهم برای رفتارهای اخلاقی در نظر گرفت. بنابراین در چهارچوب روان‌شناسی تربیتی معاصر، پژوهش حاضر با هدف مقایسه تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی و دیدگاه‌گیری اجتماعی در دانش‌آموزان متوسطه دوم بر اساس شخصیت جامعه‌پسند اجرا شد.

روش: مطالعه حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش‌آموزان متوسطه دوم شهر کرمانشاه که در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۰۳ مشغول به تحصیل تشکیل دادند. بر اساس جدول مورگان - کرجسی (Morgan-Krejcie) (۱۹۷۰ م.) ۳۵۸ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان بر اساس نقطه برش حاصل از مقیاس شخصیت جامعه‌پسندی به دو گروه شخصیت جامعه‌پسند بالا و پایین تقسیم شدند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی راهپیمایا (۱۳۹۸ ش.)، پرسشنامه دیدگاه‌گیری اجتماعی محقق و همکاران (۱۳۹۵ ش.) و پرسشنامه شخصیت جامعه‌پسند پتر (Penner) (۲۰۰۲ م.) بودند. داده‌ها در نرم‌افزار SPSS 27 ثبت و در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ با آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره تحلیل شدند.

ملاحظات اخلاقی: در این پژوهش، ملاحظات اخلاقی، از جمله کسب رضایت آگاهانه، مشارکت داوطلبانه و حق خروج از پژوهش، نداشتن بار مالی و عدم برچسب‌زنی و تأکید بر محرمانه‌بودن داده‌های شخصی و انتشار با هدف پژوهشی مورد تأکید قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که دو گروه واجد شخصیت جامعه‌پسندی بالا و پایین از لحاظ تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی ($F=15/21, P<0/003$) و دیدگاه‌گیری اجتماعی ($F=18/73, P<0/001$) تفاوت معناداری وجود دارد. علاوه بر این، آزمون از توان بالایی برخوردار بود ($1-\beta>0/997$) بود که نشان‌دهنده کفایت نمونه است. ۳۸/۱ درصد واریانس تاب‌آوری اخلاقی ($\eta^2=0/381$) و ۴۲/۵ درصد واریانس دیدگاه‌گیری اجتماعی ($\eta^2=0/425$)، توسط شخصیت جامعه‌پسند تبیین می‌شد.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج می‌توان اظهار داشت که جامعه‌پسندی به دلیل تأثیر بر افزایش قابلیت درک دیدگاه دیگران و بهبود مهارت‌های ارتباطی و حل تعارض در موقعیت‌های اخلاقی، می‌تواند در طراحی‌های برنامه‌های آموزشی در مدارس مورد توجه واقع شود.

واژگان کلیدی: تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی؛ دیدگاه‌گیری اجتماعی؛ شخصیت جامعه‌پسند؛ دانش‌آموز

نویسنده مسئول: برزو امیرپور؛ پست الکترونیک: borzoamirpour@pnu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۳/۲۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۱۳؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۹/۰۱

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Amirpour B, Babaeemanesh F. Comparative Study of Academic Moral Resilience and Social Perspective-Taking among High School Students Based on Prosocial Personality. *Faṣḥnāmah-i akhlāq-i pizishkī*, i.e., Quarterly Journal of Medical Ethics. 2025; 19: e4.

مقدمه

در نظام‌های آموزشی پیشرو، یکی از ارکان اساسی که به عنوان حوزه‌ای میان‌رشته‌ای با کارکردی اجتماعی و فردی در نظر گرفته می‌شود، تربیت اخلاقی (Moral Education) است. در این حوزه، با در نظر گرفتن نیازهای آینده، تعلیم و پرورش دانش‌آموزانی متعهد، سازگار با جامعه، برخوردار از رفتار مطلوب شهروندی، مسئولیت‌پذیر و مراقبت در برابر آسیب‌های اخلاقی سهم قابل توجهی را به خود اختصاص می‌دهد (۱).

بر اساس ادبیات پژوهش، تاب‌آوری اخلاقی (Moral Resilience) و اخلاق تحصیلی (Academic Ethics) به عنوان صفاتی شخصیتی معرفی می‌شوند که مانند یک سپر محافظتی عمل می‌کنند. این ویژگی‌ها با افزایش ظرفیت فرد برای مواجهه با چالش‌های اخلاقی و ارتقای انعطاف‌پذیری در برابر ناکامی‌ها، پایبندی به ارزش‌های اخلاقی را در شرایط دشوار امکان‌پذیر می‌سازند (۲). تاب‌آوری اخلاقی به عنوان یک فضیلت اخلاقی (Moral Virtue) به توانایی حفظ یکپارچگی اخلاقی در مواجهه با چالش‌های اخلاقی اشاره دارد (۳). در محیط‌های بالینی و آموزشی این سازه مهم اخلاقی، با شش مؤلفه اصلی خود، یعنی: ۱- یکپارچگی شخصی (Personal Integrity)؛ ۲- یکپارچگی ارتباطی (Relational Integrity)؛ ۳- سرزندگی (Buoyancy)؛ ۴- خودتنظیمی (Self-Regulation)؛ ۵- خودمراقبتی مسئولانه (Self-Regulation)؛ ۶- کارآمدی اخلاقی (Moral Efficacy) در شرایط سخت اخلاقی کمک می‌کند تا افراد تعادل و اصالت خود را حفظ کنند (۴)، اگرچه در موقعیت‌های تحصیلی و آموزشی امکان بروز تنگناها و موقعیت‌های دشوار اخلاقی، از جمله تمایل به تقلب در امتحانات، تعارض بین ارزش‌های فردی، آموزشی و تنیدگی‌های ناشی از ارزیابی‌های ناعادلانه وجود دارد، در حال حاضر عمده پژوهش‌ها در ارتباط با تاب‌آوری اخلاقی بر حوزه‌های پزشکی متمرکز بوده است و کمتر به نقش آن در محیط‌های آموزشی پرداخته شده است (۵). در همین راستا، یک ظرفیت روان‌شناختی خاص محیط‌های یادگیری در دانش‌آموزان در پیوند با رویارویی

سازگاران با نام‌لایمات اخلاقی، تحت مفهوم تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی (Academic Moral Resilience) مورد توجه قرار گرفته است. این اصطلاح به عنوان قابلیت حفظ و بازیابی یکپارچگی در مواجهه با دشواری‌های اخلاقی مرتبط با حیطه آموزش و تحصیل تعریف می‌شود، در این مطالعه میانگین تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی دانش‌آموزان ناشنوای شرکت‌کننده در پژوهش از ۱۰۴، ۶۴/۷۱ گزارش شده است که تا حدودی بالاتر از میانگین است (۶).

به نظر می‌رسد در مواجهه با چالش‌های تحصیلی در نظر گرفتن تحلیل تعارض‌ها از چشم‌انداز دیگران، می‌تواند تاب‌آوری اخلاقی را تقویت کند. بر اساس این مفروضه، یکی از مهارت‌های شناختی - اجتماعی توانایی دیدگاه‌گیری اجتماعی (Social Perspective-Taking) است. دیدگاه‌گیری شامل تجسم خود در موقعیت فرد دیگر است (۷). در این فرایند مشاهده امور از نقطه نظر دیگران به طور فعالانه تصویرسازی ذهنی می‌شود که این وضعیت خود منجر به کاهش احتمال پیگیری صرف منافع شخصی در موقعیت اخلاقی می‌شود (۸). با این حال، دیدگاه‌گیری اجتماعی به عنوان بخشی از واژه همدلی شناختی محسوب می‌شود که تجسمی فعال و گرایش به اتخاذ خودانگیزخته دیدگاه روان‌شناختی دیگران با حفظ یگانگی خود را بازتاب می‌دهد (۹). در پژوهشی نشان داده شد که تاب‌آوری تحصیلی از پیش‌بینی‌کننده‌های سلامت روان‌شناختی در محیط‌های آموزشی است (۱۰). با این وجود، ما برای ارتباط اثربخش با دیگران باید قادر باشیم دنیا را از نگاه آن‌ها مشاهده کنیم، افکارشان را درک و بر اساس این شناخت، رفتار آن‌ها را پیش‌بینی کنیم (۱۱). همسو با گفت‌مان جاری در حوزه دیدگاه‌گیری اجتماعی و منطبق با چشم‌انداز کلی حاصل از پژوهش‌های موجود، چنین برداشت می‌شود که توانایی درک چهارچوب ذهنی دیگری و استنباط در مورد حالات ذهنی او در طول دوران کودکی و نوجوانی رشد می‌کند. با این وجود، باید اذعان داشت که در بسیاری از موقعیت‌ها، از جمله محیط‌های آموزشی، همکاری یا رقابت موفق مستلزم اتخاذ دیدگاه ادراکی دیگران است (۱۲). بر اساس نتایج پژوهش Gehlbach و همکاران نشان داده شد که

اجتماعی همبسته است، در جمعیت دانش‌آموزی نسبت به بزرگسالان کمتر مورد توجه بوده است. این متغیر پژوهشی با کمک به کاهش مشکلات ارتباطی و تقویت خودکنترلی، افزایش مسئولیت‌پذیری و همکاری جمعی، در تسهیل رشد استدلال و قضاوت اخلاقی و کاهش بی‌صدافتی تحصیلی در محیط‌های آموزشی، از جمله مدرسه می‌تواند سهیم باشد، در نتیجه، اجرای پژوهش حاضر به غنای نظری و عملی پژوهش در این حوزه کمک می‌کند. از این رو، پژوهش حاضر با هدف مقایسه تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی و دیدگاه‌گیری اجتماعی در دانش‌آموزان متوسطه دوم بر اساس شخصیت جامعه‌پسند انجام شد.

روش

روش پژوهش در مطالعه حاضر مقطعی با رویکردی توصیفی - تحلیلی بود. جامعه مورد مطالعه شامل کلیه دانش‌آموزان متوسطه دوم شهر کرمانشاه بود که در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۰۳ مشغول به تحصیل بودند. از جامعه آماری ۵۲۳۰ نفری در ناحیه سه آموزشی، با خطای مجاز ۵ درصد ۳۵۸ دانش‌آموز با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. این شیوه از نمونه‌گیری، به دلیل دسترسی آسان‌تر به فهرست نواحی آموزشی، مدارس و کلاس‌ها به عنوان واحدهای پژوهشی در مقایسه با فرایند طولانی و هزینه‌بر تهیه فهرست کلیه دانش‌آموزان مناسب‌تر است. علاوه بر این، نمونه‌گیری خوشه‌ای در شرایطی مانند مطالعه حاضر که جامعه بزرگ و از نظر جغرافیایی پراکنده است، امکان کنترل و نظارت کیفی قابل قبول‌تری بر جمع‌آوری داده‌ها را فراهم نمود. برآورد حجم نمونه از طریق جدول Krejcie & Morgan انجام شد (۱۸). معیار ورود، شامل ساکن شهر کرمانشاه، دانش‌آموز مقطع متوسطه دوم در مدارس دولتی شهر کرمانشاه، تمایل به شرکت در پژوهش و معیار خروج شامل ناقص و مخدوش بودن پرسشنامه‌ها بود. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه‌های زیر بودند:

توانمندی دیدگاه‌گیری اجتماعی در معلمان بر کیفیت رابطه بین معلم - دانش‌آموزان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثر دارد (۱۳).

یکی از سازه‌های پیچیده مفهومی در روان‌شناسی اجتماعی، رفتار جامعه‌پسندی (Prosocial Behavior) است. این رفتار می‌تواند شاخصی عینی از دیدگاه‌گیری اجتماعی تلقی شود و افراد را به اقدام اخلاق‌مدارانه و یاری‌رسان ترغیب کند. رفتار جامعه‌پسند نمایانگر طیف گسترده‌ای از اقدامات داوطلبانه و عمدی را دربر می‌گیرد که هدف آن سودرسانی به یک یا چند نفر غیر از خود فرد است (۱۴). بروز چنین رفتارهای مطلوب اجتماعی را بر اساس صفات پایدار و درونی در ساختار شخصیت افراد و تحت عنوان شخصیت جامعه‌پسند (Prosocial Personality) به کار می‌برند. با استناد به این صفت شخصیتی تجلی‌یافته در عملکرد انسان‌ها، می‌توان استنباط نمود که دانش‌آموزان واجد چنین خصیصه رفتاری به شیوه خودجوش به همکلاسی‌های خود کمک می‌کنند؛ از کار گروهی استقبال و در آموزش دروسی که مسلط هستند به دیگران پیش‌قدم می‌شوند؛ با دانش‌آموزان تنها ارتباط برقرار می‌کنند و دانش‌آموزان دارای مشکل را درک و سعی در آرام کردن آن‌ها دارند؛ در برنامه‌های داوطلبانه و خیریه مدرسه مثل جمع‌آوری کمک برای نیازمندان مشارکت و وسایل و ناهار خود را تقسیم می‌کنند (۱۵).

در پیوند با نقش عوامل محیطی و یادگیری بر شخصیت جامعه‌پسند در پژوهشی نشان داده شد که قرارگرفتن کودکان در معرض برنامه‌های تلویزیونی با محتوای جامعه‌پسند و پیام‌های اخلاقی، سبب پیشرفت در توانایی درک دیدگاه دیگران و تقویت استدلال و قضاوت اخلاقی کودکان می‌شود (۱۶). علاوه بر این، در بررسی Tamnes و همکاران نتایج حاکی از آن بود که توانایی درک دیدگاه اجتماعی تا اواخر نوجوانی به طور مداوم بهبود می‌یابد و با افزایش رفتارهای جامعه‌پسند و کاهش مشکلات ارتباطی در نوجوانان مرتبط است (۱۷).

به طور کلی، پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که جامعه‌پسندی به عنوان یک خصیصه بنیادین شخصیتی که با سلامت

رعایت احترام، عدم تعهد، عدم رعایت عدالت و انصاف و نمره کل به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۲، ۰/۷۰ و ۰/۸۹ گزارش کرده‌اند که حاکی از پایایی مطلوب مقیاس است (۵). همچنین پایایی این پرسشنامه در این مطالعه با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ بود.

۲. پرسشنامه دیدگاه‌گیری اجتماعی: این مقیاس ۱۵ عبارتی توسط محقق و همکاران (۱۳۹۵ ش.) ساخته شد که چهار مؤلفه پیش‌بینی شناختی دیگران (عبارات ۱ تا ۷)، ادراک دیدگاه دیگران (عبارات ۸ تا ۱۰)، خود را جای فرد دیگر گذاشتن (عبارت ۱۱ و ۱۲) و احترام به تفاوت‌ها (عبارت ۱۳ تا ۱۵) را بر اساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت از یک=کاملاً مخالفم تا پنج=کاملاً موافقم را می‌سنجد. دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۱۵ تا ۷۵ خواهد بود. هرچه امتیاز حاصل شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان‌دهنده میزان بیشتر دیدگاه‌گیری اجتماعی بالاتر است. در مطالعه محقق و همکاران (۱۳۹۵ ش.) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده است و قابلیت اعتماد پرسشنامه بالاتر ۰/۷ برآورد شده است (۱۹). در این مطالعه میزان پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمد.

۳. پرسشنامه شخصیت جامعه‌پسند: مقیاس ۳۰ گویه‌ای شخصیت جامعه‌پسند به وسیله Penner (۲۰۰۲ م.) طراحی شده است که دارای زیرمقیاس مسئولیت اجتماعی، ارتباط همدلانه، نگاه از منظر دیگران، پریشانی فردی، استدلال اخلاقی دوجانبه، استدلال‌های جهت‌گیری‌شده دیگران و نوع‌دوستی خودگزارشی است که در واقع دو عامل کمک‌رسانی و هم‌حسی جهت‌گیری‌شده دیگران را می‌سنجد. نمره‌گذاری آن بر روی یک طیف لیکرتی مدرج پنج‌گزینه‌ای از طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت از یک=کاملاً مخالفم تا پنج=کاملاً موافقم را می‌سنجد. دامنه نمرات این مقیاس بین ۳۰ تا ۱۵۰ است. هرچه امتیاز حاصل‌شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان‌دهنده احساس مسئولیت در رفاه دیگران و نوع‌دوستی و سودرسانی به دیگران بدون در نظرگرفتن منفعت شخصی است. در این پژوهش نقطه برش گروه با شخصیت جامعه‌پسندی بالا بر اساس نمره ۸۰ و بالاتر انتخاب شد.

۱. پرسشنامه تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی: این پرسشنامه حاوی ۲۶ سناریو است که توسط راهیما و همکاران (۱۳۸۹ ش.) مفهوم‌سازی و اعتباریابی شده است. در هر سناریو پاسخ‌دهندگان در کلاس درس و موقعیت آموزشی با نقض یکی از اصول اخلاقی، از جمله عدالت، صداقت، تعهد و مسئولیت‌پذیری و آسیب‌نزدن به دیگران مواجه و واکنش آنان نسبت به هر موقعیت سنجیده می‌شوند. بر اساس یک طیف و در قالب چهار واکنش نمرات آن‌ها بین (صفر به معنای نبود پریشانی اخلاقی و یکپارچگی تا سه به معنای یکپارچگی و انسجام کامل) عملیاتی می‌شود: ۱- برایم مهم نیست و هیچ واکنشی نشان نمی‌دهم؛ ۲- عصبانی می‌شوم، اما واکنشی نشان نمی‌دهم؛ ۳- مسأله را پیگیری می‌کنم، به شرط آنکه به ضررم تمام نشود؛ ۴- مسأله را پیگیری می‌کنم، حتی اگر به ضرر من تمام شود. در این طیف گزینه اول به این معنا است که افراد در مواجهه با موقعیت دشوار اخلاقی هیچ‌گونه پریشانی را تجربه نمی‌کنند؛ گزینه دوم به معنای تجربه پریشانی اخلاقی اما عدم واکنش است؛ گزینه سوم بیانگر تجربه پریشانی اخلاقی و پاسخی است که هنوز انسجام نیافته است؛ گزینه چهارم بیانگر پاسخ انسجام‌یافته و بالاترین سطح تاب‌آوری اخلاقی است (۵). دامنه نمرات برای کل پرسشنامه بین ۰ تا ۷۸ قرار دارد. این پرسشنامه دارای ۳ بعد رعایت احترام (به عنوان مثال: یکی از دانش‌آموزان کلاس به دلیل قومیت، وضع ظاهری یا طبقه اجتماعی خود از طرف معلم مورد تمسخر قرار می‌گیرد) با ۸ گویه و کمینه ۰ و بیشینه ۲۴ شامل گویه‌های ۴، ۱۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۵، ۲۸ و ۲۹ است. بعد تعهد (به عنوان مثال: معلم شما هر جلسه با تأخیر سر کلاس می‌آید و چندان اهمیتی به این موضوع نمی‌دهد) با ۱۲ گویه و کمینه ۰ و بیشینه ۳۶ شامل گویه‌های ۱، ۲، ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۶ و ۲۷ است و رعایت عدالت و انصاف (به عنوان مثال: در کلاس درس معلم بدون هیچ دلیلی به یک یا چند نفر از دانش‌آموزان توجه بیشتری نشان می‌دهد) با ۶ گویه و کمینه ۰ و بیشینه ۱۸ شامل گویه‌های ۳، ۵، ۶، ۷، ۸ و ۱۳ است. سازندگان این ابزار پایایی آن را برای ابعاد عدم

پژوهش و سطح اندازه‌گیری متغیرها (تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی و دیدگاه‌گیری اجتماعی به عنوان متغیرهای ملاک) و شخصیت جامعه‌پسند به عنوان متغیر مستقل از روش تحلیل واریانس چندمتغیره و بررسی پیش‌فرض‌های آن (شامل آزمون‌های Kolmogorov-Smirnov، Levene's test و Bax's M test) در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ جهت تحلیل داده‌ها استفاده شد.

ملاحظات اخلاقی

تحقیق حاضر از سوی کمیته اخلاق دانشگاه پیام نور تهران به تأیید رسیده است (کد کمیته اخلاق: IR.PNU.REC. 1403.140).

اطلاعات جامع در رابطه با دلایل تحقیق، نتایج، حفظ محرمانگی و نحوه انجام تحقیق به افراد داده شد و رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان اخذ گردید.

یافته‌ها

در ارتباط با ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در پژوهش، ۱۷۹ دختر (۵۰ درصد) و ۱۷۹ پسر (۵۰ درصد) بود. از لحاظ سنی، در دامنه سنی ۱۵ تا ۱۸ سال و میانگین سنی ۱۷/۱۱ قرار داشتند. در جدول ۱، مشخصات توصیفی متغیرهای پژوهش و مؤلفه‌های آن‌ها بر اساس شخصیت جامعه‌پسند گزارش شده است.

سؤالات ۱ تا ۸ و ۱۱ تا ۱۴ از مجموع ۳۰ سؤال به شیوه معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. پایایی ابعاد پرسشنامه مسئولیت اجتماعی (۰/۶۵)، ارتباط همدلانه (۰/۶۷)، نگاه از منظر دیگران (۰/۶۶)، پریشانی فردی (۰/۷۷)، استدلال اخلاقی دوجانبه (۰/۶۴)، استدلال‌های جهت‌گیری شده - دیگران (۰/۷۷) و نوع دوستی خود گزارشی (۰/۶۷) اعلام شده است (۲۰). در مطالعه حاضر پایایی این ابزار به روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۷ حاصل شد.

در مرحله اجرا پس از تصویب طرح در شورای پژوهشی دانشگاه پیام نور اسلام آبادغرب و دریافت کد اخلاق از سوی کمیته اخلاق دانشگاه پیام نور تهران، مجوز اجرا از اداره آموزش پرورش اخذ شد. شرکت‌کنندگان واجد شرایط به نسبت برابر از نظر مدارس دخترانه و پسرانه دولتی ناحیه ۳ آموزشی شهر کرمانشاه به عنوان خوشه انتخاب شده، وارد مطالعه شدند. از ملاحظات اخلاقی مورد توجه می‌توان به توضیح واضح و شفاف در ارتباط با هدف پژوهش، حضور اختیاری و داوطلبانه، ناشناس ماندن و محرمانه بودن داده‌ها که فقط برای انتشار پژوهشی خواهد بود، می‌توان اشاره نمود. پرسشنامه‌های توزیع شده پس از جمع‌آوری و کنارگذاشتن پاسخنامه‌های مخدوش (تا کمتر از ۲۰ درصد ریزش و نرخ بازگشت ۸۰ درصدی) در نرم‌افزار آماری SPSS 27 ثبت شد. سن و جنس شرکت‌کنندگان تنها مشخصات جمعیت‌شناختی بود در این مطالعه گزارش شد که با در نظر گرفتن ماهیت

جدول ۱: اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش و مؤلفه‌های آن بر اساس شخصیت جامعه‌پسند

متغیر	گروه‌ها	میانگین	انحراف معیار
تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی	شخصیت جامعه‌پسند بالا	۶۱/۶۴	۱۸/۵۳
	شخصیت جامعه‌پسند پایین	۳۸/۸۹	۱۱/۲۷
رعایت احترام	شخصیت جامعه‌پسند بالا	۲۰/۵۶	۵/۴۱
	شخصیت جامعه‌پسند پایین	۱۵/۱۲	۴/۰۹
تعهد	شخصیت جامعه‌پسند بالا	۲۷/۶۹	۵/۶۱
	شخصیت جامعه‌پسند پایین	۱۷/۳۶	۴/۳۳
رعایت عدالت و انصاف	شخصیت جامعه‌پسند بالا	۱۳/۳۹	۴/۳۲
	شخصیت جامعه‌پسند پایین	۶/۴۱	۱/۴۰

متغیر	گروه‌ها	میانگین	انحراف معیار
دیدگاه‌گیری اجتماعی	شخصیت جامعه‌پسند بالا	۵۱/۱۲	۶/۶۴
	شخصیت جامعه‌پسند پایین	۲۷/۶۵	۴/۰۹
پیش‌بینی شناختی دیگران	شخصیت جامعه‌پسند بالا	۲۵/۷۶	۵/۵۶
	شخصیت جامعه‌پسند پایین	۱۳/۰۱	۳/۱۷
ادراک دیدگاه دیگران	شخصیت جامعه‌پسند بالا	۱۱/۰۲	۲/۲۷
	شخصیت جامعه‌پسند پایین	۴/۸۹	۱/۶۲
خود را جای فرد دیگر گذاشتن	شخصیت جامعه‌پسند بالا	۶/۷۰	۱/۴۸
	شخصیت جامعه‌پسند پایین	۴/۶۲	۰/۷۳
احترام به تفاوت‌ها	شخصیت جامعه‌پسند بالا	۷/۴۸	۲/۴۱
	شخصیت جامعه‌پسند پایین	۵/۱۳	۱/۸۸

بر اساس نتایج به دست‌آمده از جدول ۱، نتایج مقایسه شاخص‌های مرکزی و پراکندگی متغیرهای پژوهش در افراد با ویژگی‌های شخصیتی جامعه‌پسند بالا و پایین نشان می‌دهد که اختلاف نمرات میانگین تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی در دو گروه برابر با ۲۲/۵۷ و در دیدگاه‌گیری اجتماعی برابر با ۲۳/۶۷ است. الگوی منظم پراکندگی داده‌ها در شاخص انحراف معیار حاکی از آن است که پاسخ‌های گروه شخصیت جامعه‌پسند پایین، بیشتر حول میانگین، متمرکزتر و دارای پراکندگی کم‌تری است.

جهت تعیین اختلاف بین دو گروه واجد صفات شخصیت جامعه‌پسندی بالا و پایین در تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی و دیدگاه‌گیری اجتماعی به دلیل وجود دو گروه مستقل، دو متغیر وابسته با چندین مؤلفه و سطح مقیاس فاصله‌ای متغیرها با هدف آزمون فرضیه پژوهش از تحلیل واریانس

چندمتغیره استفاده شد. در بررسی پیش‌فرض‌های این روش آماری، نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف نشان داد که به علت معنادار نبودن مقادیر Z ($P > 0.05$)، پیش‌فرض توزیع نرمال داده‌ها محقق شده است. پیش‌فرض همگنی واریانس‌های بین گروهی با توجه به عدم معناداری آزمون لوین، حاکی از پذیرش فرض برابری واریانس‌ها بود و در آزمون ام باکس به دلیل معنادار نبودن مقادیر F محاسبه‌شده برای متغیرهای پژوهش ($P > 0.05$)، مفروضه همگنی ماتریس‌های واریانس - کواریانس برقرار و الگوی تغییرات و رابطه بین متغیرها در دو گروه یکسان است. بنابراین امکان استفاده از آزمون پارامتریک تحلیل واریانس چندمتغیره فراهم شد.

در جدول ۲، نتایج حاصل از تحلیل واریانس چندمتغیره بر روی میانگین نمره‌های شرکت‌کننده‌های در دو گروه آمده است.

جدول ۲: شاخص‌های تحلیل واریانس چندمتغیره

نام آزمون	مقدار	F	درجه آزادی	سطح معناداری	اندازه اثر (η^2)	توان آماری
اثر پیلایی	۰/۷۸	۲۴/۵۳	۲(۳۵۵)	$P < 0.001$	۰/۲۲	۰/۹۸
لامبدای ویلکز	۰/۲۲	۲۴/۵۳	۲(۳۵۵)	$P < 0.001$	۰/۲۲	۰/۹۸
اثر هتلینگ	۰/۲۸	۲۴/۵۳	۲(۳۵۵)	$P < 0.001$	۰/۲۲	۰/۹۸
بزرگ‌ترین ریشه روی	۰/۲۸	۲۴/۵۳	۲(۳۵۵)	$P < 0.001$	۰/۲۲	۰/۹۸

آن است که ۲۲ درصد از واریانس ترکیبی متغیرهای وابسته توسط متغیر مستقل، یعنی گروه‌بندی شخصیت جامعه‌پسند تبیین می‌شود. همچنین توان آزمون ۰/۹۸ بیانگر این است که حجم نمونه برای تحلیل کافی بوده است و آزمون از قدرت بالایی برای تشخیص تفاوت‌های دو گروه برخوردار است.

همانطوری که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، آزمون‌های تحلیل واریانس چندمتغیره در سطح $P < 0/001$ معنادار است، بنابراین فرضیه پژوهش حاضر پذیرفته می‌شود. به این معنا که دست کم در یکی از متغیرهای تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی و دیدگاه‌گیری اجتماعی، بر اساس سطوح بالا و پایین شخصیت جامعه‌پسند اختلاف معنی‌داری وجود دارد. اندازه اثر حاکی از

جدول ۳: نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره

نام آزمون	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین متوسط	F	سطح معناداری	اندازه اثر (η^2)	توان آماری
تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی	۳۱/۲۰	۱(۳۵۶)	۵۰/۰۰	۴۷/۶۲	$P < 0/001$	۰/۱۱۸	۱/۰۰
دیدگاه‌گیری اجتماعی	۳۵/۲۰	۱(۳۵۶)	۴۶/۳۵	۶۸/۹۱	$P < 0/001$	۰/۱۶۲	۱/۰۰

عنوان یک عامل محافظتی در برابر پریشانی اخلاقی (Moral Distress) در محیط‌های آموزشی ایفای نقش کند. بنابراین مطالعه حاضر با هدف مطالعه مقایسه‌ای تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی و دیدگاه‌گیری اجتماعی در دانش‌آموزان متوسطه دوم بر اساس شخصیت جامعه‌پسند انجام شد.

نتایج نشان داد که دانش‌آموزان گروه شخصیت جامعه‌پسند بالا، به طور معناداری نمرات بالاتری را در تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی کسب نمودند. این یافته تلویحات نظری و کاربردی چندی به همراه دارد و با مطالعات پیشین در همین راستا، همخوانی دارد. به عنوان مثال پژوهش Elnaem و همکاران (۲۰۲۴ م.) نشان داد که تاب‌آوری اخلاقی بالا، توانایی هدایت فرد را در موقعیت‌های پیچیده اخلاقی به واسطه حمایت از فرد برای حفظ تمامیت اخلاقی از طریق پایبندی به ارزش‌ها و باورهای شخصی تدارک می‌بیند (۲۱). در پژوهش دیگری فرامرزی و همکاران (۱۴۰۲ ش.) نشان دادند که تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی رابطه بین هنجارگریزی تحصیلی و عدالت کلاسی را تعدیل می‌کند، به نحوی که دانش‌آموزان با تاب‌آوری اخلاقی بالاتر رفتارهای ناهنجار و بدون تناسب با تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی کمتری را مانند تأخیر در ورود به کلاس، ترک زودتر از موقع کلاس، کم‌ارزش‌شمردن درس،

بر اساس مقادیر F، سطح معناداری و مجذور اتا دو متغیر گزارش شده در جدول ۳، یعنی تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی ($\eta^2 = 0/118$, $F = 47/62$, $P < 0/001$) و دیدگاه‌گیری اجتماعی ($\eta^2 = 0/162$, $F = 68/91$, $P < 0/001$) می‌توان استنباط نمود که دانش‌آموزان گروه شخصیت جامعه‌پسند بالا، در هر دو متغیر به طور معناداری نمرات بالاتری به دست آورده‌اند. مجذور سهمی اتا، اندازه اثر را برای دیدگاه‌گیری اجتماعی قوی‌تر نشان می‌دهد، در نتیجه شخصیت جامعه‌پسند اثر بیشتری بر مهارت‌های اجتماعی مانند همدلی و درک دیگران نسبت به تاب‌آوری تحصیلی اخلاقی دارد.

بحث

با اتکا به مرور ادبیات این مطالعه و در نظر گرفتن مبانی نظری پژوهش، دانش‌آموزان برخوردار از خصوصیات بالای شخصیت جامعه‌پسند، به دلیل پایبندی به ارزش‌های اخلاقی، از جمله انصاف و صداقت در مواجهه با ناملازمات اخلاقی در محیط آموزشی، عملکرد سازگارانه‌تری را نشان می‌دهند. این سازه مهم روان‌شناسی اجتماعی با مؤلفه‌هایی همچون همدلی، مد نظر قراردادن دیدگاه دیگران، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، نوع‌دوستی و تمایل به یاری‌رسانی به دیگران، می‌تواند به

احساس خستگی و بی‌حوصلگی، خوابیدن و صحبت کردن حین تدریس معلم از خود بروز می‌دهند (۶). در تبیین یافته فوق می‌توان اظهار داشت که تاب‌آوری اخلاقی در موقعیت‌های دشوار با حفظ و بازگرداندن اصالت اخلاقی، امکان انحراف از ارزش‌های اخلاقی را کاهش می‌دهد (۲۲). بنابراین می‌توان اظهار داشت که در دانش‌آموزان برخوردار از خصوصیات بالای شخصیت جامعه‌پسند، به دلیل پایبندی به ارزش‌های اخلاقی از جمله انصاف و صداقت در مواجهه با ناملایمات اخلاقی در محیط آموزشی خود عملکرد سازگارانه‌تری را نشان می‌دهند. این سازه مهم روان‌شناسی اجتماعی با مؤلفه‌هایی همچون همدلی، مد نظر قراردادن دیدگاه دیگران، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، نوع‌دوستی و تمایل به یاری‌رسانی به دیگران، می‌تواند به عنوان یک عامل محافظتی در برابر رنج و پریشانی اخلاقی در محیط‌های آموزشی ایفای نقش کند. علاوه بر این، از پیامدهای مثبت تظاهر رفتار جامعه‌پسند در دانش‌آموزان می‌توان به کاهش تضاد درونی در شرایطی همچون فشار برای تقلب بدون احساس شکست، طردشدگی و رنج ناشی از درماندگی اشاره کرد. این دانش‌آموزان با پیگیری فعالانه راه حل‌ها به جای پذیرش منفعلانه در شرایط ادراک بی‌عدالتی از توانایی خود در حل مسأله در موقعیت‌های اخلاقی بهره‌مند می‌شوند. علاوه بر این، مهارت‌های ارتباطی بالاتر افراد واجد شخصیت جامعه‌پسند در پیوستن و ایجاد تعلق بین دانش‌آموزان دارای ارزش‌های مشابه، در شرایط فشار جهت انجام تخلفات اخلاقی، کمتر احساس تنهایی می‌کنند. در نهایت می‌توان گفت که شخصیت جامعه‌پسند با تقویت خوش‌بینی اخلاقی، مانع از این می‌شود که دانش‌آموزان پس از مواجهه با چند مورد بی‌عدالتی، به کلی نظام آموزشی را ناعادلانه تلقی کند و این امر خود می‌تواند احساس گناه، درماندگی و سرخوردگی اخلاقی (Moral Disillusionment) را در چنین تنگنایی کاهش دهد.

دیگر یافته پژوهش نشان داد که دانش‌آموزان گروه شخصیت جامعه‌پسند بالا، به طور معناداری نمرات بالاتری را در دیدگاه‌گیری اجتماعی کسب نمودند. این یافته با برخی از مطالعات قبلی همسویی دارد. به عنوان مثال در پژوهش

Ortiz-Riomalo و همکاران (۲۰۲۱ م.) به این نتایج دست یافتند که القای دیدگاه‌گیری اجتماعی، یعنی فرآیند فعالانه تجربه ذهنی دیدگاه دیگران، رفتار جامعه‌پسندانه یک‌جانبه را افزایش می‌دهد. به این معنا که اقدام به عمل داوطلبانه بدون چشم‌داشت متقابل را از مسیر شناختی به واسطه دریافت اطلاعات جدید ارتقا می‌بخشد. علاوه بر این سازوکار آگاهی‌بخشی، بر اساس این مطالعه، از مسیر هیجانی - انگیزشی موجب تحریک ترجیحات دیگرمدار، یعنی گرایش به منافع دیگران می‌شود و این موضوع بیانگر روابط بین دیدگاه‌گیری اجتماعی و رفتارهای جامعه‌پسندی است (۲۳). با این وجود، در مطالعه دیگری Sassenrath و همکاران (۲۰۲۲ م.) نشان دادند که تأثیر دیدگاه‌گیری اجتماعی بر رفتار جامعه‌پسندانه به اندازه‌ای که پنداشته می‌شود، قوی و پایدار نیست (۲۴). این همخوانی ضعیف با مطالعه حاضر را می‌توان در قالب این موارد تبیین نمود: در شرایط عادی، با استناد به تبیین عصب‌شناختی به دلیل فعال‌سازی سیستم عصبی آینه‌ای و مدارهای همدلی در مغز، دیدگاه‌گیری منجر به درک احساسات و نیازهای دیگران می‌شود. در موقعیت‌های تهدیدآمیز یا رقابتی، سیستم پردازش تهدید غالب می‌شود. در این شرایط، دیدگاه‌گیری اجتماعی در دانش‌آموزان ممکن است با تمرکز افراطی بر قضاوت‌های احتمالی دیگران، پیش‌بینی واکنش‌های منفی یا طردشدن منجر به فعال‌سازی سیستم دفاعی شود و شاهد رفتارهای اجتنابی به جای یاری‌رسان باشیم. از سوی دیگر، اختلاف در هنجارهای غالب در مدارس مانند فضای رقابتی در برابر جو مشارکتی، کیفیت روابط دانش‌آموزان به عنوان مثال حمایتی و صمیمانه یا رقابتی‌بودن، ارزش‌های فرهنگی دخیل در جوامع مانند جمع‌گرا در مقابل فردگرا، کیفیت روابط شاگرد - معلم و کیفیت طراحی مطالعات از عواملی احتمالی همبستگی پایین یافته‌های دو پژوهش است. در مقابل با این نتایج، در یک بررسی داخلی صیدی و همکاران (۱۳۹۸ ش.) گزارش نمودند که بین شخصیت جامعه‌پسند و دیدگاه‌گیری اجتماعی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و افراد با دیدگاه‌گیری بالا می‌توانند تمایلات خودخواهانه را مهار و به جای مثلاً

تحصیلی و دیدگاه‌گیری اجتماعی، پایه‌ای علمی و بوم‌محور (مشاوران مدارس با کمک از فنون عملی مانند ایفای نقش، به تمرین‌های ساختار یافته‌ای مرتبط دیدگاه‌گیری اجتماعی، صداقت، همدلی، نوع‌دوستی، تاب‌آوری و مسئولیت‌پذیری بپردازند) در طراحی مداخلات آموزشی را پیشنهاد می‌کند.

مشارکت نویسندگان

برزو امیرپور: طراحی ایده، نظارت بر اجرا و نگارش متن اصلی مقاله.

فاطمه بابایی‌منش: اجرا، جمع‌آوری داده‌ها، ثبت و تحلیل داده‌ها.

نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

بیانیه هوش مصنوعی

از نرم‌افزارهای هوش مصنوعی، در هیچ‌کدام از مراحل پژوهش استفاده نشده است.

پرخاشگری رفتار حمایتی از خود نشان دهند (۲۵). در تبیین این یافته می‌توان اظهار داشت که درک دیدگاه دیگران و شناسایی رنج آن‌ها می‌تواند به صورت عملی و در رفتارهای جامعه‌پسندی تظاهر پیدا کند. افراد با دیدگاه‌گیری اجتماعی بالا قادرند تمایلات خودخواهانه را مهار کنند (مثلاً به جای پاسخ پرخاشگرانه واکنش حمایتی نشان دهند). این خودتنظیمی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی را تقویت و رفتارهای جامعه‌پسند را تسهیل می‌کند.

مطالعه حاضر، اگرچه بینش و گام ارزشمندی را نسبت به تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی و دیدگاه‌گیری اجتماعی در دانش‌آموزان بر اساس شخصیت جامعه‌پسند فراهم نمود. با این حال محدودیت‌هایی نیز دارد. بررسی به صورت مقطعی انجام شد. روش گردآوری داده‌ها بر اساس پرسشنامه‌های خودگزارشی و بدون مصاحبه است. متغیرهای مداخله‌گری چون وضعیت اقتصادی و طبقه اجتماعی دانش‌آموزان، انگیزه تحصیلی، دلبستگی به مدرسه و همسالان، جو مدرسه و کیفیت ارتباط معلم با دانش‌آموزان بررسی نشده است. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود که این ملاحظات در مطالعات آتی مد نظر پژوهشگران واقع شود.

نتیجه‌گیری

این پژوهش بر اهمیت شخصیت جامعه‌پسند به عنوان سازه‌ای محوری و یک سرمایه روان‌شناختی در تبیین تاب‌آوری اخلاقی تحصیلی و دیدگاه‌گیری اجتماعی تأکید می‌کند، به این نحو که دانش‌آموزان دارای ویژگی‌های شخصیت جامعه‌پسند با همدلی، مسئولیت‌پذیری، نوع‌دوستی در مواجهه با چالش‌های اخلاقی تحصیلی، قابلیت بالاتری برای حفظ اصالت اخلاقی از خود نشان می‌دهند. همچنین در تعاملات اجتماعی، بهتر می‌توانند نیت و ذهنیات دیگران را درک کنند و تعارض‌های بین فردی را مدیریت کنند. این نتایج، نقش شخصیت جامعه‌پسند را برای تقویت سلامت اخلاقی - اجتماعی در محیط‌های آموزشی را تأیید می‌کند. این مطالعه با شناسایی جایگاه شخصیت جامعه‌پسند در تاب‌آوری اخلاقی

References

- Shafi'pour Motlagh F, Maleki H. Qualitative Meta-Analysis of Moral Training Programs in Terms of Preparing Students for their Future Lives. *Quarterly Journal of Education*. 2023;39(2):83-102. [Persian]
- Ghasemi SA, Miri M. The role of Academic Resilience and Academic Ethics in predicting Academic Success in Students. *Akhlāq-i zīstī ie, Bioethics Journal*. 2023;13(38):1-10. [Persian]
- Wu S, Sun Y, Zhong Z, Li H, Ding B, Deng Q. The effect of moral distress on emergency nurses' job burnout: the mediating roles of hospital ethical climate and moral resilience. *Frontiers in Public Health*. 2025;13:1-9.
- Rushton CH, Hanson GC, Boyce D, Holtz H, Nelson KE, Spilg EG, et al. Reliability and validity of the revised Rushton Moral Resilience Scale for healthcare workers. *Journal of Advanced Nursing*. 2024;80(3):1177-87.
- Rahpeima S, Jowkar B, Hosseinchari MFK. Academic moral resilience: from conceptualization to assessment. *Studies in Learning & Instruction*. 2020;11(2):88-114. [Persian]
- Faramarzi S, Mirzaei H, Shirzadi M. Mediating Role of Academic Moral Resilience in the Relationship between Classroom Justice and Academic Deviance in Students. *Ethics in Science and Technology*. 2023;18(1):202-6. [Persian]
- Read H, Douglas T. The Moral Permissibility of Perspective-Taking Interventions. *Ethical Theory and Moral Practice*. 2024;27(3):337-52.
- Bruno G, Spoto A, Sarlo M, Lotto L, Marson A, Cellini N, et al. Moral reasoning behind the veil of ignorance: An investigation into perspective-taking accessibility in the context of autonomous vehicles. *British Journal of Psychology*. 2024;115(1):90-114.
- Leijenaar EL, Milota MM, Van Delden JJM, van Royen-Kerkhof A. Measurement instruments for perspective-taking: BEME Review No.91. *Medical Teacher*. 2025;47(6):934-42.
- Deymevar M, Miri M, Rad A, Ghsemi SA. The Role of Spiritual Well-being and Academic Resilience in Predicting Students' Psychological Health. *Health, Spirituality and Medical Ethics*. 2024;11(2):81-8.
- Battich L, Pacherie E, Grèzes J. Social perspective-taking influences on metacognition. *Cognition*. 2025;254:4-11.
- De Lillo M, Ferguson HJ. Perspective-taking and social inferences in adolescents, young adults, and older adults. *Journal of Experimental Psychology*. 2023;152(5):1420-38.
- Gehlbach H, Mascio B, McIntyre J. Social Perspective Taking: A Professional Development Induction to Improve Teacher- Student Relationships and Student Learning. *Journal of Educational Psychology*. 2023;115(2):330-48.
- Pfattheicher S, Nielsen YA, Thielmann I. Prosocial behavior and altruism: A review of concepts and definitions. *Current Opinion in Psychology*. 2022;44:124-9.
- Caprara GV, Steca P, Zelli A, Capanna C. A new scale for measuring adults' prosocialness. *European Journal of Psychological Assessment*. 2005;21(2):77-89.
- Cingel DP, Krcmar M. Prosocial television, preschool children's moral judgments, and moral reasoning: The role of social moral intuitions and perspective-taking. *Communication Research*. 2019;46(3):355-74.
- Tamnes CK, Overbye K, Ferschmann L, Fjell AM, Walhovd KB, Blakemore SJ, et al. Social perspective taking is associated with self-reported prosocial behavior and regional cortical thickness across adolescence. *Developmental Psychology*. 2018;54(9):1745.
- Praharaj SK, Ameen S. Sample size estimation in research: Necessity or compromise? *Kerala Journal of Psychiatry*. 2024;37(1):66-71.
- Mohaghegi H, Zoghipaydamr YA, Yarmohammadivassel M, Mohammadzadeh Serveh Codification and validation of a scale to measure social perspective taking. *Social Cognition*. 2016;5(1):20-34. [Persian]
- Saffarinia M. *Tests of Social and Personality Psychology Tehran: Arjmand Book Publishing; 2012.* [Persian]
- Elnaem MH, Wan Salam W, Thabit AK, Mubarak N, Abou Khatwa MM, Ramatillah DL, et al. Assessment of Academic Resilience and Its Associated Factors Among Pharmacy Students in Twelve Countries. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 2024;88(5):1-7.
- Jalali A, Soltany B, Sharifi A, Naghibzadeh A, Karami M, Mohammadi MM, et al. Cultural adaptation and psychometric evaluation of the Persian version of the Rushton Moral Resilience Scale (RMRS). *BMC Nursing*. 2025;24(1):1-10. [Persian]

23. Ortiz-Riomalo JF, Koessler AK, Engel S. Inducing perspective-taking for prosocial behaviour in natural resource management. *Journal of Environmental Economics and Management*. 2021;110:1-30.
24. Sassenrath C, Vorauer JD, Hodges SD. The link between perspective-taking and prosociality-Not as universal as you might think. *Current Opinion in Psychology*. 2022;44:94-9.
25. Saidi S, Ahmadian H, Saffarinia M. The Model of Relationship between Social Perspective Taking and Self-Control with Pro-social Personality through Mediator Role Emotional Empathy. *Social Cognition*. 2019;8(2):80-90. [Persian]